

KUŞAKLAR, DENEYİMLER, TANIKLIKLAR
TÜRKİYE'DE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMALARI KONFERANSI

ISBN
975-8813-35-8

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Aynur İlyasoğlu
Gülay Kayacan

REDAKSİYON/DÜZELTİ
Belgin Sunal
Gülay Kayacan

KAPAK TASARIMI
Rauf Kösemen

BASKI ÖNCESİ HAZIRLIK
Aysel Kazıcı

BİRİNCİ BASKI
Aralık, 2006, İstanbul

BASIM
Özener Matbaası
(0212) 481 97 88

TARİH VAKFI

Barbaros Bulvarı,
Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi
34349 Beşiktaş İstanbul
0 212 2273733 - 2273734

www.tarihvakfi.org.tr

Bu kitabın tüm hakları yayıncıya ve yazara aittir.
Kaynak gösterilmesizden kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz.
Hiçbir yöntemle kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Desteklerinden dolayı Myra'ya teşekkür ederiz.

KUŞAKLAR, DENEYİMLER, TANIKLIKLAR
TÜRKİYE'DE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMALARI KONFERANSI

İstanbul
Darphane-i Amire

Edebiyat Tarihine Bir Tanık: Doğan Hızlan 'Ben Kozmopolit Bir İstanbulluyum'

Seval Şahin

Doğan Hızlan, bugün bulunduğu konum itibarıyla edebiyat dünyasının zirvelerindedir. Bu zirve olma özelliği, sahip olduğu bilgi birikiminin yanı sıra önemli bir gazetede yayın danışmanı olmasıyla da bir gücü içinde barındırmaktadır. Hızlan, yaşadığı çevre, yetiştirilmesi ve 'a kuşağı' olarak bilinen kuşağın bir temsilcisi olduğu kadar, birçok yaşam biçimine, özellikle de edebiyatçılarınkine tanıklık ettiği için tarihe tanıklık bakımından önemli bir yere sahiptir. Onun eleştiri anlayışında ve bugünkü yaşam koşullarının belirlenmesinde çocukluğu, aldığı terbiye ve arkadaşlıkları önemli olmuştur. Öncelikle o, 'hali vakti yerinde bir İstanbul ailesinin çocuğudur.' Bu yazıda, Hızlan'ın geniş bir biçimde derlediğimiz yaşam anlatısını kendi vurguları olarak ortaya çıkan bu izlek üzerinden okumaya ve sizlerle paylaşmaya çalışacağım.

1940'larda hali vakti yerinde bir İstanbul ailesinin ev düzeni

Hızlan'ın ailesini dışarıdan çok evin içi ilgilendirmiştir. Aile, evin içinde bir hayata kendisini alıştırmıştır. Çocukluğundan itibaren de Hızlan'a bu öğretilmiştir. Ailenin bazı üyelerinin çalışmasına gerek olmadığından, böyle bir hayat onları daha çok memnun etmiştir. Ev içindeki düzeni sağlayan kadınlardır:

"İki teyze, bir anne ve anneanne. Ana tarafım Girit'ten geliyor. Annem çalışırdı. Teyzem biraz ça-

lıştı. İki teyzem de ve anneannem de babalarım-dan gelen mirasla yaşadılar. Para, anneanne-min baba tarafından ve büyük kardeşinden geli-yordu. Yani evde sürekli çalışan bir insan... Tey-zem de kısa bir süre çalıştı ama o paralarla falan ilgilenmezdi. Onlar benim gibi harcar, annem düzenlerdi. Babam da çalışırdı, mubakematta ama. Babam da çalıştığı paralarla yaşamadı. Ta-bii babamınki çok daha büyük mirastı. 1940'lar-dan beri Salıpazarı, Değirmendere, Sultanab-met'teki konak, yani bu bizim ailemizin bağlı ol-duğu 400 yıldır Kabasakal Bol Sokak denilen yer. Oradan itibaren. Babam da miraslarla yaşamış-tır. (...) Annem adli tıpta baş kâtipti. Ama o çok çalışkandı. Annem takdirler aldı."

Ailenin düzenini birlik ve beraberlik oluşturur. En çok sevdiği şey, günlük hayatlarını bir eğlenceye dönüştürmektir, ama bunlar da hep evin içindedir:

"Çok fazla bir yere gittiğimizi hatırlamıyorum. Ailenin bir ya da iki büyüğüne giderdik. Halalarımıza giderdim. Belki bir de sevdiğim akrabalara giderdim, ama hiçbir zaman beni elimden tutarak oradan oraya götürmediler. (...) Ramazanda pideler, yemeklerde bir artma olurdu. (...) Hidrellezde anneannem bir sütlü tatlı yapardı. Yılbaşlarında anneannem yılbaşı çöreği yapıp bunun içine altın koyardı. Altın kimin çöreğinde çıkarsa ona uğur getireceğine inanırdık. Ama aslında günlük hayatımız çok düzenli olduğu için böyle özel günlerde

bayatımızda çok büyük değişiklik olmazdı. Şunla bunla uğraşan insanlar olsaydık, belki belli günlerde, o zaman bir farklılık olurdu...

(...) Birkaç tane sevdiğim akrabama, arkadaşşıma gitmişimdir, ama bizde böyle akraba ve komşu ziyaretleri yoktur. Tatile bazen Florya gibi yazlıklara giderdik. (...) Yaşadığım semtin Samatya'sını batırlarım. Balıkçılar, küçük meybaneler, kasaplar. Florya'da plaj gazinosuna giderdik. Kıyılara giderdik. Gazinoya giderdik. Beraberimde özel şeyler götürürlerdi. Taksim'de Yeni Melek, Emek ve Yıldız sinemalarına giderdik. Şamlı İskender'den nota almaya giderdim. Kitapçılara giderdim, ama benim için dönemin renkli simaları Mübsin Ertuğrul, Münir Nurettin ve Cemal Reşit Rey'di.

(...) Bir de o zamanlar Samatya vardı. Sabil yolu yoktu. Gazinolar denizin içine bakardı. Beni akşamüstü çayını içirsinler, eğlendirsinler, hatta oradan beni yemeğe götürsünler. Bu belki bende

Doğan Hızlan kişisel fotoğraf arşivi.

âdet kalmıştır. Akşamüstleri bazen canım sıkılır. 6 ile 9 arasında sokakta olmak isterim...

Evdakilere vaktini genelde müzik dinleyerek geçirirdi. Annem okur, diktiş dikerdi. Babam da kemençe çalardı. Ayrıca küçüklüğümde beri radyo vardı. Kocaman bir radyo. Şarkılar ve haberler dinlerdik. Bir de II. Dünya Savaşı'nın haberlerini öğleyin 13.00'te dinlerdik. İki tane gramafon vardı, plaklar vardı. Zaten ailede dışarıya çıkarak eğlenme alışkanlığı yoktu. Babamın da bir keyif yanı vardı. (...) Örneğin, Olimpiyat Oyunları'nı izleyebilmek için Suadiye'deki köşkünün tavamına bir kocaman anten dikirtmişti. Fakat görüntü var, ses yok. Ses için de kocaman Grundig bir radyo almıştı. Babam iş yerindeki bir şeyden babetmezdi. Aile biçir şeyden babetmezdi bana."

Yemek

Bu aile için önemli olan özelliklerin başında yemek gelir. Aile için yemek yemek bir nevi ritüel gibidir. Bu ritüeli sağlayan kişi ise anneannedir:

"Ananemden aldığım şey, kabuelleri kurabiyesiz yememek. Ananemden şeyi de almışım, zende balığı. Çok severdi. Yerdı. Fûme tabii. Hep zeytinyağı yedim çocukluğumdan itibaren. Aynı zamanda o margarin kampanyalarına falan katılmadım. Hiçbir zaman böyle bir şey yapmadım. İyi yemek yapılmasının evde bir ritüel vardır. Onu yaşadım. Ne yapalım, akşama ne pişirelim? Bir kaygı vardır daima. Bu kaygı insana bir alışkanlık kazandırıyor. Bunu unutmamak lazım tabii. Yemekte bütün aile bir arada olurdu. Sabahtan itibaren akşama ne yapılacağı düşünüldü. Özellikle büyük teyzem çok güzel yemekler yapardı, ama sofrada benim için mutlaka özel

bir şey bulunurdu. Yemeklerin bepsi zeytinyağıydı. Bunları eskiden var olan kilitli buzdolaplarında saklardı. Sofrada sobbet etmekten çok boşlanırdık. Bu nedenle sofradan belirli bir zamanda kalkmak gibi bir alışkanlığımız yoktu."

Cemal Süreya, Hızlan'ın çocukluğundan bu yana devam ettirdiği ve taviz vermediği alışkanlıklarını şöyle anlatır: "Doğan her gün akşam üzeri saat beş sularında Hüriyet'ten çıkar ve yolcuşa aşağı inerek Sirkeci'ye iner. Konyalı'dan 250 gram kurabiye alır, sonra geri döner, tam Vilayet'in önüne geldiği zaman, bir taksi çevirir. Hüriyet'in önüne kadar (150 metre) arabayla gider. Lordun küçük yürüyüşü bitmiştir, Lordur, senyör ve iyi bakışlı uzak akraba..." (Süreya, 1996: 231-232).

Hızlan'ın yemeğe olan düşkünlüğü ve bu sofranın bir ritüel haline alması bugün de devam etmektedir. Onun yemek yeme alışkanlığını hiçbir kuvvet bozamaz. Aynı saatlerde yemeğini yer, aynı yerlerden alışveriş yapar. Zeytinyağına bayılır, hatta sıf bu zevki için Zeytinyağı Müzesi'ni ziyarete gider.

Giyim

Aile giyimine de özen gösterir. Bugün bu giyimine gösterilen özen, Hızlan'da hâlâ devam etmektedir ve onun için papyon ve pantolon askıları vazgeçilmez hale gelmiştir. O, bunlarla kendine bir imaj yaratmıştır. Bunun da temelleri ailede atılmıştır:

"Lisede falan kıravat taktım ama büyük teyzem bana, ortacuklarda mücamerelerde falan papyon takardı ve manşetli gömlek giydirtirdi. Hâlâ manşetli gömleğe bayılırım. Yani bir şeyin ruhat oluşu. Şu vardır. Her şeyde ayrıntıya meraklı olmamın bir doğal şeyi beraberinde bu. Aksesuar sev-

yorum. Eskiden kolda bir düğme olmazdı da bir altın düğme olurdu. Kimilerine göre olmazması gereken bir aksesuar kol düğmesi değil mi? Benim çok boşuma gider. Manşetli kol. Oraya başka bir şey koyacağım için. Ayrıntıcılığım. Onun için de bunu severim. Mesela çorap. Annem uğruşa böyle olmazdı. Büyük teyzem çok iyi giydirtirdi. Büyük teyzem evde oturur yemek yapar ve bunlarla meşgul olurdu. Şık şapkalı giyer, manşetli yapardı."

Doğan Hızlan'ın papyonu, dolma kalemleri ve cep saatiyle oluşturduğu imajı, o söz konusu olduğunda yakın çevresinin öncelikle üzerinde durduğu noktalardandır. "Kıtaldan Avrupa, kentlerden İstanbul yakışır ona. O ise bütün metropollere yakışabilir. Tepeden tırağa büyükşehirlidir. Yirmi beş yıl içinde tek bir defa süveterle gördüm onu. Kadife ceket, şort, mayo, blucin, tişört giymiş olarak ve papyonunu takmamış olarak tasavvur bile edilemez." (Akatlı, 2000: 64).

Hasan Bülent Kahraman, papyonu ceketinden asla eksik etmeyişi ve her takım elbise için uyumlu dolma kalemleriyle Hızlan'ı bir 'çağdaş mitoloji' kahramanına benzetir: "Barthes'çı anlamda bir 'çağdaş mitoloji'nin oluşmasında gerekli unsurların hemen tümü Hızlan için geçerlidir. Koleksiyonları, giyinme biçimi ve onun ayrıntılığı, yemek zevki, yaşama kültürüne dönük arayışları ve hatta bazı zaman ortaya çıkan hırçınlıkları aslında güzelin toplumsal bilinçte somutlaşması için sürdürdüğü çabaların bir uzantısıdır." (Kahraman, 2000: 5).

Müzik

1940'ların İstanbul'unda böyle bir aile için vazgeçilmez olan unsurlardan biri de müziktir. Ev-

deki herkes müziği sever bazılar da bir müzik enstrümanı çalar. Hızlan'a ut çalmayı büyük teyzesi öğretir.

"Büyük teyzem ve anneannem ut çalardı. İlk müzik derslerimi de büyük teyzemden aldım. Halalarım da müziğe düşkün insanlardı. (...) Babam da kemençe çalardı. Onun da ailesi. İki tane balamı gördüm ben, dedemi görmedim. Maide ve Saniye balamı gördüm. Onlar da çalışmazlardı. Onlar da aile mirasıyla yaşarlardı. Kartal'da otururlardı. Şimdi tabii bunlar Sultanabme'te imiş. Bazıları yanmış. Bazıları da istimlak edilmiş, süt alanı olmuş. Sonra Kartal'da yazıklar var. Orada sürekli kalmaya başlamışlar. İkesi de müzikle ilgiliydi. Halalarım da çalarlardı. Babamın tarafı bep İstanbulluydu."

Aile akşamları şarkılar söyler. Kışın evde yanan çini sobanın etrafında toplanırlar. Baba Sadullah Bey de işten döndüğünde kemençesiyle onlara eşlik eder.

Terbiye

Bu aile için temel unsur korunmadır. Dışındaki tehlikelerden korunmak ve bu sayede tecrit bir hayat yaşamak için kendi evlerine çekilmiş gibidirler. Çok fazla insanla görüşmezler. Evde misafirlere pek rastlanmadığı gibi, onlar da kimseye pek misafirlğe gitmezler. Belki de bu nedenle, Doğan Hızlan, bugünden baktığında neden eleştirmen olduğunun cevabını da buna dayanarak vermektedir:

"Çok tubaf bir şey tabii küçüklükten beri aslında sevdiğim şeyleri herkese anlatmak isterim, herkesle paylaşmak isterim. Ve biraz da belki bazı şeylerin yöneticiliğini, düzenleyiciliğini,

örgüleyiciliğini almak isterim. Bu özellikler beni ordaki sanat şeyine götürdü. Tabii teyzemin de ut ile saz ile ilgili olmasının. Ondan öğrendim udu çünkü. Sonra notalar öğrendim, gittim aldım. Onları da toplayıp arkadaşlarıma gidiyordum. Hiçbir zaman ailem beni oraya gideyim, plajlara gideyim, oyunlara gideyim diye bırakmadığı için. İnsan yetiştirildiğine göre şekil alıyor kim bilir. İstemedim. Yani mesela sakıya bir çiçek koyuyorsunuz. Öyle bir şeyini düşünmedim. Hatta bir süre sonra da bunlara gidenleri tubaf görmeye başladım. Tabii o çocuklukta gelen bir şey. Kaldı bende. Şimdi de biliyorsun, benim sevmeye başladığım şeyleri yapanları tubaf görürüm bâlâ."

"(...) Belki de hiçbir şey yapmayan bir çocuğu da yöneleceği bir yer vardır. Abuk sabuk serseriliklere yöneleceğime ben de okumaya yöneldim. Bana en güzel kitapları aldı teyzem, kalemle alındı. Ciltlendi defterler. Gazeteler, dergiler ber şey. Yani sokağa çıkmamam için gerekli ber türlü malzemem vardı. Ben bep onları okudum. Ortaokulda bahçede okuduğum. Burada sabah safaları ve akşam safaları vardı. Onları sulardım. Suç ve Ceza'yı okudum. Çebou okudum. Çünkü ortaokulda bunları okutacak bir bocamız vardı 'Baba Kabayaoğlu' diye. Bize şunu okuyun bunu okuyun derdi. Onun için biz de okurduk. Mesela onun sevdiği adam Midhat Cemal Kuntay'dı. Onun eserlerini okuduk. Annem bana taksitle bütün klasikleri aldı. O zaman belki 1953 tarihi yanlış hatırlamıyorsa, Konur'la okuduğumuz kitaplar Siyah İnci okuyoruz, Buddenbrock okuyoruz. Bunları konuşuyoruz. Çünkü zaten oyunculuğumuz falan yok. Öyle oynamayacağımız bir şey..."

Aile her zaman çocuğun iyiliği ve rahatı için ça-

lımıştır. Hatta evde yangın çıktığında bile onu kişisel zevklerinden uzak tutmamışlardır.

"Laleli'deki evde oturuyoruz. Bacadaki evde yangın çıktı. Ben de o gün, hiç unutmuyorum, Budapeşte kuarteti Haydn çalacak, oraya gideceğim. Ben dedim ki anneme, ne yapayım? 'Sen git' dedi. Ben de konsere gittim. Onun için de... döndüğümde unuttum yangını. Bazen derler ki, ah oğlum, sorumluluk yok sende. Ben de diyorum ki, 14-15 yaşında çocuk bunu söylediğinde siz, sen keyfine bak dersiniz o da keyfine bakar tamamıyla..."

Evde çocuğun dışarı çıkmaması için gerekli olanların hepsi sağlanmıştır. Fakat onlar için önemli olan her zaman, çocuğun isteklerinin yerine getirilmesi olmuştur.

"İki tane teyzem, annem ve anneannem olduğu için, daima beni daha eğlenceli yaşatmak, daha iyi yaşatmak. Arkadaş grubum yoktu. Konur ve Kuvanç vardı. Zaten böyle bir şey olması için sokağa çıkmam lazımdı. Kendileri beni eğlendirdiklerinden böyle bir şey yoktu. Arkadaşlarımı ben dışarı çıkmayayım diye eve çağırırlardı. Yemekler yenir, çaylar içilirdi. Dışarıda oyun oynamadığımdan üstüm kirlenmedi. Arkadaşlarım. Kimden bahsetsem ailem eve çağırırdı. Kitaplara, plaklara, pastanelere ve gezmelere para barardım. Hiç para biriktirmedim. Zaten bana evde kötü şeylerden bahsedilmezdi. Özellikle yemeklerde. Anneannem bep iyi şeylerden bahsedilmesi gibi bir kural koymuştu."

Aile, arkadaşların eve gelmesini sağlamıştır. Bunda özellikle bahçeli evlerde oturmaları önemlidir. Çoğu zaman bu bahçe, arkadaş toplantıları için kullanılır:

Doğan Hızlan kişisel fotoğraf arşivi.

"Kocamustapaşa'da doğdum. Orada 1937 yılının 23 Aralık'ında. Doğduğum ev bir apartman değil, bir ev. Normal üç katlı bir ev. Arkada bahçe var evet. O evden çabuk çıktık. Oradan başka bir kâgir eve geçtik. O da bahçeliydi. Üç katlıydı. Kuyusu vardı, güzel salkımsöğüt ağaçları vardı. Ev ana caddede idi. O evin bahçesinde de birçok arkadaşımınla birlikte konserler verdim, müsamereler düzenledim. O konserler arasında ben ut çalardım. Arkadaşım Uğur Akbulut vardı. O, keman ve ut çalardı. Bir piyanist arkadaşımız vardı. Onları çağırırdık. O fasıl beyetine şeyler bile katıldı. Bizim Konur Ertop, Ali Tanyeri de katılırdı. Bahçede toplantılar yapardım ben. 20-25 tane iskemle koyardık. Teyzelerim onlara çaylar hazırlarlardı. Ben de böylece bir konser, bir etkinlik düzenlemiş olurum. Bazı zamanlarda şirirler falan da okurduk. Gösteri yapardık onlara. Dinleyiciler komşularımızdı. Yani ortaokuldan arkadaşlarımdı. İlkokuldaki arkadaşlarımdı. Bir de tabii şey vardı. Küçükken en çok boşumuza giden şeydi. İki tane teyzem, annem ve anneannem

nem olduğu için, daima beni daba eğlenceli yaşatmak, daba iyi yaşatmak. Anne babamın arkadaşlarına ben biç gitmedim. Biz çat kapı gitmediğimizden bize de çat kapı gelinmezdi. Annememin bu konuda Batılı bir anlayışı vardı. İnsanların kalitesi önemliydi. Farklılık bizim için önemli değildi. Babam eski bir İstanbulluydu. Annemin de ailesi Girit'ten gelmiş. Beni sıkıntıya sokmadılar."

Evde hep iyi şeylerden bahsedilmesi Hızlan'ın bugünkü eleştirisi anlayışında önemli bir yer tutmuştur. Çünkü o, okurlarıyla güzellikleri paylaşmayı ister:

"... Her yazmadığım şey kötü değildir, ama ben kendime, Melib Cevdet'in 'ben güzel günlerin şairiyim' dediği gibi beğendiğim, güzelliğine inandığım şeyleri yansıtırım. Beğenmedim, yazmadım diyemem; demek ki çok beğenmedim. Ben şunu görüyorum. Bir insanın okuyabileceği, dinleyebileceği, zevk alabileceği, kendini değiştirebileceği ya da mutsuzluğun ne olduğunu anlayabileceği, kendi kendinin analizini yapabileceği, kendi kendinin mübendisi olabileceği şeyi yazıyorum. İnsanlara da biçbir zaman empozan bir tavır takınmak istemiyorum, çünkü bana biri şunu oku, bunu yap dese (...) Bana atlem şöyle yap, böyle yap demedi. Öğretmenlerim de demedi. Şanslıyım ki bepsi ben neyi seviyorsam, neye yeteneğim varsa, o eğer bir patkaysa onu bir otobana dönüştürmeye çaba gösterdiler. Bugün insanlara bunu yapıyorum kendim."

Bu anlatıya bakıldığında, Doğan Hızlan ile birlikte karşımıza yeni bir sentez çıkmaktadır. Bu sentezde Osmanlılık, Batılılık İstanbul'a has bir seçkinlik, ayrıntıcılık ve özellikle entelektüellik ve incelmış zevkler önemli bir yer tutar. Bu konuda

Hızlan'ın kendisini, "Ben kozmopolit bir İstanbulluyum," şeklinde ifade etmesi önemlidir. Bunun temel izleğini ise, onun kendi sözleriyle, en iyi Batılı olanın en iyi Osmanlı olması oluşturur:

"Türkiye'de en iyi Batılı olan adam en iyi Osmanlı olan adamdır, çünkü Osmanlı Batı'dan uzak değil ki! Tanzimat'tan ve hatta daba önceden beri Batılılaşmanın içine giriyor. O zaten Batı'yı özümsemiş. Bir de Cumburiyet'i özümse, çifte kavurulmuş olur. Bütün hayatını Osmanlı'nın aksayan ve kötü yanlarını uygulamış ve ondan sonra bir Cumburiyet centilmeni olmuş bir adam ben tanımıyorum. Olacağına da inanmıyorum."

Görüldüğü üzere burada bir Osmanlı ve Batı sentezi kurulmuştur. Anlatının daha sonraki bir kısmında ise kendisini her zaman bir İstanbullu olarak gören Hızlan'ın buna kozmopolitliği eklediği görülecektir.

"Herkesin ulusal ve yerel zevkleri vardır. Belki benim zaman zaman bunları işlemem benim kozmopoliti bir İstanbullu olmamdan kaynaklanır. Bence bu bana özgü bir anlayış değil, her eski İstanbullunun ortak görüşüdür. Çünkü tek renk, tek düze bir hayatım özdeşidir. Oysa ayrı dinler, ayrı diller hatta ayrı yaşama biçimleri birbirini etkiler, o zaman da her şey zenginleşir çeşitlenir. (...) Çocukluğumun Beyoğlu'su bu kozmopolitliğin güzel bir örneğiydi. İstiklal Caddesi'nde yürüdüğümde, dünya milletlerinin aynı sabnede bir dostluk oyununda buluştuğu duygusunu yaşırdım."

Hızlan, eleştirisi anlayışında Doğu ve Batı'yı yan yana tuttuğu gibi, geleneği de modernle yan yana tutar. Onun için temel olan, eskiyi bilmeden yeninin bilinemeyeceğidir. Bu nedenle yazılann-

da bunu sık sık vurgular ve orada Divan edebiyatından modern Türk edebiyatına kadar tüm dönemlere rastlamak mümkündür. Bununla birlikte, Hızlan'ın, poetika oluştururken asıl yararlandığı ismin T.S. Eliot olması bir rastlantı değildir. 'Klasik' kavramı üstünde düşünen, bir kültür kuramı oluşturmaya çalışan, şiirin bağlam gerçekliğini saptarken 'nesnel karşılıklık' (*objective correlative*) kavramını getiren fakat özellikle şiirsel söylemi geçmiş-bugün çizgisinde kuran Eliot, Hızlan'ın ufuk çizgisi gibidir. Eliot'un 'muhafazakâr'lığı kadar modernliği de Hızlan'ın yargılarından bir arka plan oluşturur. Bunlar, Hızlan'ın eleştirideki 'nesnel izlenimciliği'ni veya 'izlenimci nesnelliliği'ni güçlendiren öğeler olarak sivriler. Aynı şekilde Türk şiirinde belki de en sevdiği şairin Behçet Necatigil olması, bu şairin gelecek bağlamına yaslanması; Eliot imgesiyle birlikte ele alındığında Hızlan'ın söylemini temellendirmek açısından ilginç açılımlar sağlayacaktır (Kahraman, 2000: 6-7). Her zaman bir İstanbullu olduğunu ifade eden Hızlan için İstanbulluk da bir entelektüelin sahip olması gerekli en önemli unsurlardan biridir:

"Büyük şehirlere gelen insanlar o şehrin kurallarına uyarlar. O zaman Beyoğlu'na çıkan biri buraya nasıl çıkılması gerektiğini bildiği için, öyle konuşur, öyle giyinir ve öyle davranırdı. Kültürü onu içine çeker ve şekillendirerek eritirdi. Anadolu'dan gelen de İstanbul'da yaşadığı için İstanbulluydu, ama daba sonraki akımda İstanbul'un kültürünü benimsemediler, kültürlerini benimsettiler, çünkü gerçek İstanbullular azaldı. Gerçek İstanbullular azaldığı gibi, İstanbulluların serveti de azaldı. İstanbul Anadolu'laşma sürecine girdi. Önceden İstanbul'da yaşayanlar sanki İstanbullu okuhundan mezun olmuş gibi birbirine benzerdi."

Doğan Hızlan kişisel fotoğraf arşivi. (Soldan sağa, Sabahattin Kudret Aksal, Edip Cansever, Hilmi Yavuz, ayakta Doğan Hızlan.)

İstanbullu olmak, bunun için çaba sarf edilmesini istemek Hızlan'ın ayırt edici özelliklerindedir. Öyle ki, kendi kuşağından Hilmi Yavuz, bu konuda şöyle der:

"Doğan Hızlan her zaman İstanbullu olmuştur. Her zaman, diyorum, çünkü itiraf etmeliyim, galiba Doğan'ın dışında, hepimiz de, İstanbul'da büyümüş olsak da fark etmez, taşralılık vardır biraz. Doğan'da asla taşralılık yoktur. O kadar yoktur ki, Bodrum'a bile, yanılmıyorsam bir kez, o da, sadece bir günlüğüne gitmiş ve 'tahammülfer-sâ' bularak dönmüştür. Bodrum, taşradır Doğan için. Belki de bu yüzden, Doğan bana daima Anton Çehov'un oyunlarındaki o taşra spleen'ini ve kentlilik aidiyetinin dayanılmaz ağırlığını bir azap gibi yaşayan sıkıntılı entelektüelleri, özellikle de doktoru çağıştırır..." (Yavuz, 2000: 36)

Yemekler, kıyafetler, kalemeler. Hızlan'ın hayat anlatısının merkezini seçkinlik oluşturur. "Sofrada seçen, giyimde seçen, merak ve takıntılarında seçen adam, ömrünü vakfettiği edebiyatta, sanatta seçicilikten geçer mi? Böyle düşündüğümüzde, her hali ile bir diplomat zarafetinin sanat-kültür dünyamızdaki temsilcisi olarak görebileceğimiz

Doğan Hızlan

Doğan Hızlan'ın, kendine kurduğu dünyanın köşe bucaklarına doğru yol almaya başlayabiliriz. Klasik batı müziğinin derinliklerini ve zenginliklerini keşiften zevk alan, alaturkanın hasını seven ve bilen, sofrasından haysiyetli zeytinyağlıları, peynir dünyasının prens ve prenseslerini, nadide lezzetleri eksik etmeyen, paraf atmak için bile Mont Blanc'dan aşağısına gönül indirmeyen, yaşam kalitesinden taviz vermemek için her türlü turistik etkinliğe sırt çeviren, seçicinin seçicisi, seçkincinin seçkincisi bir adamdır o; aramızda mütenekkiren (kılık değiştirmiş olarak) dolaşır. Hangi kılık kendi kılığıdır, hangisi 'giyinilmiş'tir?

Bunu bilebilmek için enikonu uzmanlık gerekir" (Akatlı, 2000: 64).

Bugün Doğan Hızlan'ın hayat hikâyesi sadece geldiği sınıfın zevklerini ve yaşamını göstermesi açısından değil, tanıklık ettiği 'a kuşağı' gibi Türk edebiyatının önemli bir dönemini aydınlatması açısından da önemlidir. O, yaşamın kendisine verdiği düzenliliği ve sevdiği şeylere bağlanmayı bugün de sürdürmektedir. Bu nedenle, "kendi kuşağımın bütün çıkışlarını destekledim," der ve bunu bugün de sürdürmeye devam etmektedir. Fakat onun kendi kuşağına bakışında her şeyde olduğu gibi estetik ve eklektizm öne çıkar:

"Bizim kuşak eleştirdi, değiştirdi, ama yıkıcı olmadı. Eskiye inkâr etmedik. Onlar bunu yaptı, biz de bunu yapacağız dedik. Putları yıkıyoruz gibi bir kampanyaya başlatmadık, çünkü putları yıkan insanların yeni bir put olma gibi bir iddiaları vardır, bizde böyle bir şey yoktu. Bu nedenle bizim kuşak zengindir. Var olan dağarcığı yeniilerini eklediler."

Döneminin entelektüellerini ve özellikle edebiyat ve müzik dünyasını tanımak için de Hızlan'ın anlatısının bir başka okumasını yapmak önemlidir.

Bütün bunlar, bir anlamda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* romanında kadın kahramanı Nuran için söylediklerini çağrıştırmaktadır. Bu romanın erkek kahramanı Mümtaz'ın bir kadını sevebilmesi için üç şey gereklidir: "İstanbullu olmak, Boğaz'da yaşamak ve Nuran'a benzemek." Bunu Hızlan'ın entelektüel portresini çizmek için şöyle uyarlayabiliriz: "İstanbullu olmak, sanatı bilmek ve İstanbulluya benzemek."

KAYNAKLAR:

- Akatlı, Füsun, (2000), "Edebiyat Ükeminin Kontu: Doğan Hızlan", *Dil Dergisi*, S: 93, Temmuz 2000, s. 63-67.
 Kahraman, Hasan Bülent, (2000), "Hızlan'ın Eleştirel Söylemi ve Kimliği", *Cumhuriyet Kitap*, S. 566, s. 5-7.

- Süreya, Cemal, (1996), *99 Yüz İzdüşümler/Söz Senaryosu*, Kaynak Yayınları, İstanbul.
 Yavuz, Hilmi, (2000), "Bir 'Tekil' İnsan: Doğan Hızlan", *Dil Dergisi*, S: 93, Temmuz 2000, s. 36-39.